

Asia: VN/7491/2024

Vanhojen metsien kriteerit Suomessa

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Suomen luonnonsuojeluliitto kiittää mahdollisuudesta lausua asiasta, ja toteaa seuraavaa:

Luonnonsuojeluliitto katsoo, että näin keskeisen esityksen asettaminen lausunnonlehdelle ei ole hyvän hallintotavan mukaista.

Kriteeristö ei ole valmisteltu komission ohjeiden mukaisesti

Euroopan komission ohjeen mukaan vanhojen metsien tunnistamisessa käytettyjen menetelmien tulisi perustua tieteeseen, olla avoimesti valmisteltuja sekä julkisesti saatavilla.

Edellä mainittujen lisäksi vaikeaselkoinen ohje sidosryhmistä (“make it possible to objectively verify fit and appropriate implementation by all relevant forest stakeholders” joka on käännetty “mahdollistettava se, että voidaan tarkistaa objektiivisesti kaikkien asiaankuuluvien metsäalan sidosryhmien tarkoituksenmukainen ja asianmukainen täytäntöönpano”) ei toteudu vaikka sen tulkitaisi tarkoittamaan eri sidosryhmien osallistamista täytäntöönpanoon tai kaikkien sidosryhmien omistamien vanhojen metsien suojelun toteuttamista.

Nyt valitut kriteerit eivät perustu tieteeseen tai ole avoimesti valmistellut. Parhaillaan valtion maita kartoitetaan ohjeistuksella, joka ei ole avoimesti valmisteltu tai saatavilla. Nyt lausunnoilla olevan

esityksen perusteella jää vielä epäselväksi, kuinka luonnontilaisten metsien suojelu ja vanhojen metsien suojelu aiotaan toteuttaa muiden kuin valtion omistamissa metsissä.

Petteri Orpon hallitusohjelman mukaan valtion maiden vanhat ja luonnontilaiset metsät suojellaan riippumattomien kansallisten kriteereiden mukaan. Nyt lausunnoilla olevat kriteerit eivät ole riippumattomat, ja siten hallitusohjelman kirjauksen vastaiset.

Nyt esitetyt kansalliset kriteerit eivät tunnista vanhoja metsiä

Suomi on sitoutunut EU:n biodiversiteettistrategiaan, jonka mukaan suojella tulee sekä luonnontilaiset metsät että sellaiset vanhat metsät, jotka eivät täytä luonnontilaisen metsän kriteereitä, mutta täyttävät EU-komission vanhalle metsälle tätä tarkoitusta varten asettamat kriteerit.

Komission ohjeistuksen mukaan luonnontilaisten metsien määrittelyyn käytetään FAO:n kehittämiä menetelmiä. Vanhojen metsien määrittelyn tueksi jäsenmaille annetaan komission ohjeistuksessa indikaattoriluettelo ja määritelmiä.

Kansallisen määrittelyn tieteelliseksi pohjaksi julkaistussa Syken ja Luken raportissa tarkastelun pohjana käytetään luonnontilaisia vanhoja metsiä, joten kynnyksarvoja saadaan luonnontilaisen kaltaisille vanhoille metsille. Kuten raportin kuvasta 2 käy ilmi, tämänkaltaisen tarkastelu jättää ulkopuolelle vielä paljon Euroopan komission vanhojen metsien määritelmän täyttäviä metsiä.

Kun ikä- ja lahopuorajat on nyt lausunolla olevaan esitykseen poliittisella päätöksellä asetettu todella korkeiksi, jää vanhojen metsien määrittelyyn tarvittavien kansallisten kriteerien työ vielä puolitiehen. Nyt esitetyt kriteerit ovat niin korkeat, että toisaalta karumpien kasvupaikkojen ja korkeiden maiden metsät eivät edes täysin kirveenkoskemattomina yllä tällaisiin lahopuun kynnyksarvoihin, ja toisaalta kaikkein rehevimmissä kuusivaltaisissa metsissä (lehdot, lehtomaiset kankaat) valtapuusto ei hemi- ja eteläboreaalaisella vyöhykkeellä luonnonoloissa välttämättä saavuta asetettua iän kynnyksarvoa, vaan kuolee tätä nuorempana. Näillä kriteereillä tunnistetaan lähinnä keskirehevien metsätyyppien kaikkein korkealaatuisimpia vanhoja metsiä, mutta muut vanhat metsät jäävät vielä tunnistamatta.

Luonnonsuojeluliiton näkemyksen mukaan valtapuuston keski-ikä on tässä yhteydessä väärä määre mitata vanhan metsän ikää. Totuudenmukaisempi kuva saadaan, kun metsikön puuston ikä

määritetään niin kuin se metsänmittauksessa yleisesti tehdään, eli päävaltapuustosta eikä valtapuiden (päävaltapuut ja lisävaltapuut) keski-ikästä. Päävaltapuuston ikää käytetään metsikön ikänä niin metsän uudistuskypsyden määrittämisessä kuin Natura-luontotyyppin boreaalinen luonnonmetsä määrittämisessä, ja sitä on käytetty myös Suomen kansallista vanhojen metsien suojeluohjelmaa laadittaessa. Ikärajojen alentamisen lisäksi tämä tulisi korjata kriteeristöön jos ikää käytetään indikaattorina. Komission ohjeistuksessa iästä tai numeerisesta rajasta iälle ei varsinaisesti edes puhuta, vaan ohjeistuksessa mainitaan aikaisempien kehitysvaiheiden puut sekä vanhat tai suuret puut (s.11). On todennäköistä, että tarkastelemalla valtapuuston keski-ikää nämä komission tarkoittamat puut jäävät tarkastelun ulkopuolelle.

Myös kynnsarvot lahoppuustolle on asetettu kohtuuttoman korkealle.

Kuten Syken ja Luken raportistakin käy ilmi, Suomessa on jo olemassa vanhojen metsien tunnistamiseen käytettyjä kriteereitä (kuten 1990-luvulla laaditun Suomen kansallisen vanhojen metsien suojeluohjelman kriteerit tai METSO-ohjelman I-luokan kriteerit), jotka olisivat käyttökelpoisia tässä yhteydessä.

Komission ohjeessa ei esitetä pinta-alarajoja luonnontilaisille metsille eikä vanhoille metsille. Näiden kohteiden lakisääteinen suojelu tulee toteuttaa alueen koosta riippumatta. Erityisen pienialaisten kohteiden kohdalla on tärkeää pyrkiä rajaamaan suojeluun mukaan riittävät puskurivyöhykkeet. Varsinkin kirjaus mahdollisuudesta toteuttaa suojelu valtion mailla alle 10 hehtaarin kohteilla alue-ekologisen verkoston kautta on huono ja tulee poistaa, valtion mailla kohteiden suojelun tulisi olla lakisääteistä.

Suomella ei noudata komission ohjeistusta suojeluprosessissa

Suomi on jo merkittävästi jäljessä komission luonnontilaisten metsien ja vanhojen metsien suojelulle asettamasta aikataulusta.

Minkäänlaista suunnitelmaa kaikkien maanomistajien vanhojen ja luonnontilaisten metsien kartoittamiseksi koko maan tasolla ei ole. Varsinkin, kun Metsäkeskuksen resursseja METSO-ohjelman toteutukseen on juuri vähennetty ja koko ohjelman rahoitus tällä hetkellä auki, tuntuu yksityismaiden osalta kirjaus "Toteutus tapahtuu vapaaehtoisesti METSO-ohjelman keinoin, jolloin rajauksesta sovitaan yhdessä

maanomistajan kanssa." riittämättömältä. On laadittava suunnitelma siitä, kuinka vanhojen ja luonnontilaisten metsien kartoituksia ja suojelua tullaan muiden kuin valtion omistamissa metsissä

tehokkaasti ja oikeudenmukaisesti edistämään. Kartoituksen ja suojelun rahoittamiseen voitaisiin soveltaa aiheuttaja maksaa -periaatetta.

Komission ohjeistuksessa on kohtia, jotka on toistaiseksi jätetty Suomessa kokonaan huomiotta. Komissio edellyttää riittävien puskurisuojavyöhykkeiden rajaamisen suojeltaville vanhoille ja luonnontilaisille metsille. Tämän lisäksi komission mukaan hakkuiden ulkopuolelle tulisi kartoitustöiden ja kriteerien laadinnan ajaksi jättää alueet, joiden voidaan olettaa täyttävän kriteerit. Edellä mainittujen lisäksi suojella tulisi myös takautuvasti vuoden 2020 jälkeen käsitellyt alueet, jotka olisivat voineet kriteerit täyttää. Erityisesti kahden ensimmäisen kohdan toteuttamisen osalta tulisi ryhtyä toimenpiteisiin.

Prosessi ei ole avoin niin kauan kuin Metsähallitus ei luovuta tietojaan eteenpäin

Inventoinnin ja suojelun toteutuksen osalta kriteeripaperissa on kirjaus siitä, että "Metsähallitus tekee inventoinnin ja siitä aiheutuvat suojeluratkaisut maa- ja metsätalousministeriön ohjauksessa." Näin merkittävää suojelupäätöstä ei tule jättää Metsähallituksen toteutettavaksi. Valtion vanhojen ja luonnontilaisten metsien suojelupäätöksen ja sen vaikutusten arviointia on vaikeuttanut se, että Metsähallitus ei luovuta tietojaan valtion maiden osalta eikä niitä ole avoimesti saatavilla. Kuinka varmistetaan komission edellyttämä prosessin avoimuus, jos Metsähallitus kirjataan suojeluratkaisujen tekijäksi? Lausuntoja aiheesta pyytää kuitenkin ympäristöministeriö, jonka ohjauksessa myös suojeluratkaisujen tekemisen tulisi olla.

Luonnonsuojeluliitto on huolissaan Metsähallituksen Metsätalous Oy:n toteuttamista inventoinneista. Inventoinnit ovat käynnissä, vaikka kriteeristö on nyt vasta lausunnoilla, eli sen laadinta on kesken. Komission edellyttämää kansallisten kriteereiden jäsenvaltioiden välistä rajat ylittävää yhdenmukaistamista ei ole tehty. Metsähallitus ei ole myöskään kertonut, minkälaisin maasto-ohjein jo aloitettua inventointia toteutetaan. Kartoitukset jäävät puutteelliseksi ja ovat osin käyttökelvottomat, jos esimerkiksi ikärajoja käytettäessä puuston ikätietona mitataan ainoastaan valtapuuston keski-ikää.

Puutteellisesti tai väärin toteutetut inventoinnit, erityisesti kun ne kohdennetaan kertaalleen jo kartoitettuihin, esimerkiksi alue-ekologisen verkoston vanhoiksi ja/tai luonnontilaisiksi metsiksi jo tunnistettuihin kohteisiin, ovat resurssien tuhlausta.

Kriteerien yhteydessä esitetty suojelupäätös oli riittämätön

31 000 hehtaarin lähinnä alue-ekologisen verkoston metsä- kitu- ja joutomaista koostuva suojelupäätös on tässä yhteydessä riittämätön. Metsähallitus on jo aiemmissa kartoituksissaan tunnistanut pelkästään 259 t hehtaaria aarnikohteita, jotka ovat lainvoimaisen suojelun ulkopuolella (Metsähallituksen alue-ekologisen suunnittelun arviointi 2023). Arviointiraportin mukaan edellä mainitut mukaan lukien alue-ekologisessa verkostossa on jo tunnistettuja ja kartoitettuja vanhojen ja/tai luonnontilaisten tai niiden kaltaisten metsien kohteita yhteensä 289 t hehtaaria (taulukko 19).

Valtion maiden suojelemattomia metsiä kartottaneiden luonnonmetsätyöryhmien työstä Syken ja Luken raportissa s. 48 todetaan, että ”Ylivoimaisesti parhaiten sekä luonnontilaisen että vanhan metsän määritelmien mukainen ja komission ohjeen vanhojen metsien indikaattoreita vastaava inventointi on Sápmi-ryhmän tekemä Ylä-Lapin valtionmaiden inventointi. Toiseksi parhaiten komission ohjetta vastaa todennäköisesti Luonnonmetsä-työryhmän inventointi”. Luonnonmetsätyöryhmän kartoittamat kohteet ovat alue-ekologisen verkoston arvokkaiksi tunnistettujen kohteiden lisäksi alueita, jotka tulisi suojella välittömästi.

Jo vanhoiksi ja/tai luonnontilaisiksi metsiksi tunnistettuja kohteita olisi siis ollut välittömästi suojeltavaksi yli kymmenkertainen määrä nyt tehtyyn päätökseen verrattuna.

Vanhojen ja luonnontilaisten metsien suojelu toteutetaan osana EU:n biodiversitettistrategiaan liittyvää kansallista sitoumusta suojelupinta-alojen kasvattamisesta 30 prosenttiin, josta 10 prosenttia tulee olla tiukasti suojeltua. Metsien suojelua sitoumuksen toteuttamiseksi olisi tarkoituksenmukaista suunnitella Suomessa nykyistä kokonaisvaltaisemmin. Vanhojen ja luonnontilaisten metsien suojelun tulisi olla yksi osa alueellisesti kattavan, kytkeytyneen, mahdollisimman korkealaatuisen ja kehityskelpoisen suojeltujen metsien verkoston luomisesta.

Yhteenvetona

Luonnonsuojeluliitto pitää kansallisten kriteerien valmisteluprosessin lopputulemaa ala-arvoisena

Kynnysarvot metsien iälle ja lahoppuustolle on korjattava reilusti alaspäin

Valtion mailla suojelu on toteutettava lakisääteisenä ja kohteisiin on rajattava mukaan puskurivyöhykkeet.

Alue-ekologisen verkoston jo vanhoiksi ja/tai luonnontilaisiksi ja niiden kaltaisiksi tunnistetut metsät tulee suojella lakisääteisesti välittömästi

Samoin tulee suojella Luonnonmetsäryhmien arvokkaiksi tunnistamat kohteet

Muiden kuin valtion omistamien alueiden suojeluun ja kartoitukseen on laadittava sidosryhmiä osallistaen suunnitelma

Toopakka Liisa
Suomen luonnonsuojeluliitto ry